

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ-TESTÜLET.

FELÉLŐS SZERKESZTŐ: Hegedüs István.

Rovatvezetők: DR. BARTÓK ISTVÁN, DR. FERENCZI ZOLTÁN, RIEGER JÁNOS.

Megjelenik — július és augusztus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt, félévre 1 frt 50 kr. Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számítatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (lakása bel-farkasutca 15. szám); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — Propper Ferencz egyleti pénztárnok címén — a kiadó hivatalba (csillagutca, 7. sz. a.) küldendők.

A vallásos nevelésről.

(Kilyéni Endre, b.-hunyadi néptanító.)

(Vége.)

A gyermek nevedésével arányban növekszik szükségérzete, s szükségeinek kielégítését a szülők jó-ságától várja. E körülmény az őket már összekötő ér-zeteket fokozza s a szülőket úgy tünteti fel a gyerme-kekkel szemben, mint a kik iránt határtalan tisztelet-tel tartoznak.

A szülők istenfélő emberek; Isten nevét tisztelet-tel emlegetik. A gyermekben sejtelem támad egy fel-sőbb lényről, kit hálával és tisztelettel szokás emlegetni Majd beszédessé válván iskolás gyermekek közé ele-gyedek, kiktől apró verseket, éneket hall, melyeket megkedvell, s vágya támad, hogy ő is tudjon valamit. Az anya felhasználja az alkalmat s pár szónyi imára tanítja, melyet felkelés és lefekvéskor vele elmondat. Később az Úri imára és az apostoli hitvallásra kerül a sor. Ezek képezik a tárgyi vallásosság kezdetét. Azon-ban mindezek együttvéve is jórészt csak külsőségek, mellettök, a lélekben még némi ür marad. Ezt az ugy-nevezett dajka mesék töltik ki. A gyermekek élénk természetöknél fogva, ha a nappal nem kedvezett moz-gékonyságuknak, különösen ha többen is vannak egy családnál, lefekvés idején még mind játszanának. Ezt megakadályozandó olyan kis elbeszéléseket meséljen nekik az ember a divatos, sarkon forduló várak s ha-sonló képtelenségek helyett, melyekben Isten jóságát, irántunk való szeretetét szemlélhetik, s melyekből azon tanulságot vonhatják el, hogy a becsületes magaviselet jutalmát önmagában találja fel. „Meggyőződésünk nagy része megszokáson alapszik — mondja Eötvös. Mi na-ponkint ismételtetik, miről azok, kikkel élünk meggyő-ződve látszanak lenni, végre valószínűvé válik, bármint mondjon is ellent nyugodtabb itéletünk.” A megszokás létoka az utánzás, s a családi nevelés nagyobb részint

utanzáson alapszik. Azért itt legyen első helyen olyan a példa, melynek követése jó végre vezet. S ha jó példa hatása alatt említett módzatok szerint a szere-tet, tisztelet és hála érzetét beplántáltuk gyermekeink szívébe oly vallásos erkölcsi alappal bocsátjuk őket át az iskolának, mely mellett nyugodtan várhatjuk az is-kolai nevelés üdvös eredményét.

Valamint általában a nevelésnek, úgy különösen az iskolai nevelésnek is a vallás — erkölcsi képzés egyik főfeladata. „Nem az iskolának, hanem az életnek tani-tani, e szavak nemcsak azt teszik, hogy maradandólag nyomjuk szívébe az ismeretet, hanem hogy oly ismer-tetekkel gazdagítsuk, melyeknek haszna az életre kihat. S alig van tudomány, melynek akár objective akár subjective több becsé volna az életre a vallásos mivelt-ségnél. A keresztény szellem, az igazi humanismus eme szelleme, oly szoros kapcsolatban áll a neveléssel, hogy határukat kijelölni lehetetlen. E szellem oly morális erővel bír, melyet a társadalom soha sem fog nélkülöz-hetni; miért e légkörre a nevelésnek, az iskolának is elkerülhetlen szüksége van. Hogy ezen szükségét min-den becsületes honpolgár érzi az onnan látszik, hogy nincs iskola sem hazánkban sem azon kívül, sem ma-gán, sem községi avagy állami, melyben kellő gondot ne fordítanak arra, hogy a gyermekek vallásos er-kölcsi nevelésben részesüljenek. Az iskolában e célra használt eszközök között első helyen érdemel említést a vallástaniítás.

Távol legyen tőlem, hogy vallástaniítás alatt a ká-ték, egyes hitfelekezetek vagy secták dogmáinak tani-tását értsem. Ezek, mig egyfelől a gyermek fogalom-körét jóval felülmulják s így vele léleklelő munkát vé-geztenek, másfelől a helyett hogy a felebaráti szeretet magvait hintegetnék, mentől szélesebb fallal igyekez-nek elválasztani az embert az embertől. A keresztényen humanismusnak ily célja nem lehet. Én tehát a keresz-tyén vallás amaz elévülhetlen becsü forrásait értem, melyek minden keresztényen embernek hitfelekezeti kü-

lönbség nélkül becsesek, s melyek arra hivatják, hogy szeretettel fűzzék össze az emberiséget. Ilyenek nézetem szerint a tanítás első fokán az erkölcsi elbeszélések és példázatok, később a bibliai történetek.

„Ismertről az ismeretlenre; közlebbiről távolabira“ ez lehet főelv a vallástanításnál is. E végből szükségesek a tanítás első éveiben a gyermek életből vett s így ezek tapasztalatán nyugvó szivnemesítő erkölcsi elbeszélések, melyek a mellett, hogy az erkölcsi érzés fejlesztésének leghatósabb eszközei a tanítás: és a tanító iránti rokonszeny felkeltésének is jó szolgálatot tehetnek.

Épen így áll a dolog a bibliával a tanítás felsőbb fokán.

Bethlen Gábor fejedelemről olvassuk, hogy ő 26-szor olvasta át a bibliát. Szép jellemvonás egy államférfi életében. Ma is foglalkozunk olvasással sokkal nagyobb mértékben, mint ezt a nagyfejedelem korában teheték; minden művelt ember kötelességének érzi a hazai és külföldi irodalom jelesebb termékeit megismerni; sőt a nép jobbjában is megvan a hajlandóság az olvasásra. De vajmi kevesen dicsekedhetnek még azzal, hogy a bibliát csak egyszer is átolvasták.

Mióta az olvasmányok gomba módra szaporodnak a biblia tekintélye kezd lejárni. Ma-holnap már a nép közül is csak egy-egy akad az öregebbjiből, ki a pihenés óráiban szivesen foglalkozik annak olvasásával és abban gyönyörűségét találja. Pedig mai előrehaladt korszakunkban sem képes az összes világirodalom egy oly könyvet felmutatni, a mely akár tárgyának magasztosságánál, akár a benne foglalt elvek igazsága vagy gyakorlatiasságánál fogva is méltóbb volna az olvasásra, mely az emberi élet körülményeit alaposabban tárgyalná, az ember rendeltetését, a tökélyesbülés útját láthatóbb vonásokkal megjelölné mint a biblia. A bibliában s nevezetesen az újtestamentomban vannak letéve ama vallásos és erkölcsi igazságok, melyeket Jézus Krisztus, a legnagyobb nevelő, hirdetett, melyekért élt és meghalt, s melyek a keresztyénségnek s vele a miveltségnek, rend és jóllétnek alapját képezik. Ez elvek bölcs Salamon, Példabeszédei vagy Szent Dávid zsoltárai s Jézusnak az evangéliumokban elszort elvei oly szépek és emelkedettek melynél szebbet soha senki sem mondott vagy irt, s ezek a bibliának örökre maradandó becsét biztosítanak.

Ámde a szentírás mind terjedelménél, mind tartalmánál fogva sokkal nagyobb mű semhogya azt minden előkészület nélkül valaki kellő haszonnal olvashatná, s mert talán annak fontossága iránt sincs sok ember kellően tájékozva azért idegenkedik annak olvasásához hozzáfogni.

A népiskolai vallástanításnak van fenntartva a szentírás olvasása iránt mutatkozó közönyt megtörni, a nép gyermekét a szentírás fontosságáról tájékoztatni, a szükséges előismeretek adása által bennök az érdeklődést

felkelteni; annak van fenntartva, hogy kijelölje előttök különösen azon helyeket, melyekben a vallás alapigazságai vannak letéve, melyek hasznos olvasmányul szolgálhatnak nagy korában, és hogy őket megtanítsa a maguk lábain járni, szóval hogy megtanítsa abból tanulni. Ezt mivelve nemcsak az iskolának, hanem különösen egyházának és a nemzetnek teszen szolgálatot a vallásosságban a közerkölcsiség emelése által.

De nem kevésbbé lehet hatni a vallásos érzés fejlesztésére az ugynevezett szent énekek által. Az éneklés a vallás külső nyilatkozatának az isteni tiszteletnek legszebb és legmeghatóbb részét képezi; a nép tevőleges részt az isteni tiszteletben ezáltal vesz; általa az orgona mélabus hangjaitól megkapott lélek Istenhez érzi magát emelve, vele mintegy közvetlenebb távoból érintkezik, s előkészül a szószékről intézendő igazságok befogadására. Mint ilyen becses a nép előtt annak tudása, s ha az iskolai nevelés ezek tanítása által a nép szívének tetsző hurokat penget, bizton számolhat érte az iskola iránt való rokonszenvére.

Ezen két tényező kiegészítésére szolgál a templomba járás. Nem kívánom én hogy a gyermekek kivétel nélkül is az idő megválasztása nélkül minden nap vagy csak minden héten egyszer is templomba menjenek; ez a kívánság nagyon sok akadályba ütköznék s nem is vezetne kívánt eredményre. De azt óhajtanék tartom, hogy a falusi gyermeket mintegy jutalmul szép nyári vasárnapokon a tanító felvezesse a délelőtti istenitiszteletre. A sorban kivonulás a gyermeknek különben is örömet okoz s az isteni tisztelet alatt szoknak csend és rendhez s beléélik magokat annak ünneplés színezetébe. Hogy maga a templom vonzza őket valamivel, jónak látnám, hogy a gyülekezet énekét megelőzőleg az illető hitfelekezetek tanítói saját templomukban az iskolás gyermekekkel énekeltenének, mit a nép nagy örömmel hallgat.

Nem kevésbbé lehet fejleszteni a gyermekek vallásos erkölcsi érzetét egyéb tantárgyak tanításával is. De ezt nem úgy vélem kivihetőnek, hogy például a földrajz tanító azon tényt, hogy a Duna Pest mellett foly az isteni bölcs gondviselésnek tulajdonítsa, hanem azáltal, hogy a hol lehet és a mikor a gyermek kedélyét a tanító arra alkalmasnak látja a tantárgyak kezelésénél is hangsúlyozza az erkölcsi tanulságot. Az olvasó könyvekben például alig van olvasmány, mely valami erkölcsi tanulságot ne foglalna magában. Egyik a testvéri szeretet, másik a közöny, egyik a barátság másik a hűtlenség, egyik a munkásság vagy becsületesség, másik a tunyaság vagy ravaszság mintaképét vázolja. Ez érzetek alkalmoszerinti felébresztése Isten nevének szüntelen emlegetése nélkül magában is vallásosság.

A historia például fejleszti az erkölcsi itéletet, hazaszeretetre és önfeláldozásra nevel. A természettudományokból megtanulhatni, hogy rend és összetartás nélkül maga a természet sem állhatna fenn. A polgári jo-

gok és kötelességekből megismerik az állam iránti kötelességeiket s felvilágosodott hazafiságra szoknak. És így tovább. Mindezen tulajdonok — mondhatná valaki — nem tartoznak szorosan a vallásossághoz; de nézetem szerint csak az igazán vallásos ember, ki polgári kötelemait is hiven teljesíti. Ilyen formán érte Pál apostol is a vallásosságot midőn mondá: „A ti hitetek mellé ragaszszatok jóságos cselekedetet, a jó cselekedet mellé tudományt, a tudomány mellé mértékletességet, a mértékletesség mellé türeést s a türeés mellő pedig isteni tiszteletet.“

A vallásos érzés tanodai eszközei közül még csupán az iskolai rendtartást kívánom felemlíteni. A rendszeret a legszebb polgári erény, melyet ha megszokik az iskolában sok kellemetlenségtől óvja meg magát az életben. Az iskola egy kis állam, melyben a polgárok közötti egyetértés méltányosság, a felsőbbek és a törvény iránti tisztelet és a viszonyos kötelesség ép úgy szerepelnek mint az államban; csak hogy a törvényhozó legyen igazságos és következetes a törvény alkalmazásában. Az iskolai belszervezet ma már meglehetősen tisztába van hozva, s én itt csak annyit kívánok megemlíteni, hogy ezen rendet t. i. a tanításnak énekkel és imával kezdését és végzését, komoly és jóindulatu tanmódot s a szigorú fegyelmet a vallás szempontjából is üdvösnek tartom.

A tanulók vallásos érzésének fejlődésére minde nekfelett nagy befolyást gyakorol a tanító egyénisége. A példa mindig a leghathatósabb nevelési eszköz marad. Miként családban a szülők úgy az iskolában a tanító példája ragadja magával a gyermeket. Ha a tanító növendékeivel szemben komoly és szivélyes magaviseletet tanusít, hasonlót várhat a gyermekektől az egymással való érintkezésben. Ha a tanító becsületes, szorgalmas és munkás, akkor a gyermeket sem kell bottal hajtani az erkölcsi rendszabályok s tanulásbeli kötelességeinek teljesítésére. Ha a tanító vallásos, egyháza iránt tisztelettel viseltetik, úgy egyházi mint világi főnökeit megbecsüli: akkor a tanítványok sem fognak rakonzátlanok, fennhéjázók vagy a vallás iránt közönyösök lenni. Végül, ha a tanító a néppel való érintkezésében leereszkedő, barátságos, szolgálatkész s ezek által a nép bizalmát megnyerni: akkor a nép sem várja hogy gyermekét a törvény szigorával kényszerítsék iskolába. A népiskola a nép szüleménye; ha nem volna nép, nem volna szükség népiskolára. Ha tehát azt akarjuk, hogy a néppel megkedveltsük az iskolát a tanító kötelessége első sorban a kettő közt tátongó űrt áthidalni az által, hogy az iskolai nevelés színezetét hozza összhangzásba a nép érzületével. Népünk zöme az iskolai nevelés mai rendszerével nem ismeretes, az iránt balvéleményt táplál; azért idegenkedik különösen a nem felekezeti iskoláktól. Ez idegenkedést kell legyőzni a szívében élő szilárd vallásos alap figyelembe méltatása, tiszteletben tartása, az iskolába átvitele, s a nép barátságos informálása által. E végből szükséges különösen

a tanuló egyéniségében tiszteletterjesztő leereszkedés az ő nyelvén beszélni tudó, s főleg tiszta, vallásos, erkölcsös élet.

Tisztelt pályatársak! Az elmondottakban vázoltam röviden a vallásos nevelés szükségességét. Előadtam, hogy a vallásosság, mint az emberi lélek kívánalma minden időben fontos szerepet viselt az emberiség életében, miért annak fejlesztésére mindig kellő gondot fordítottak a nevelésben. Állítam, hogy ezen érzés fejlesztésére és ápolására soha sem volt nagyobb szükség, mint világias miveltségtől megkapott korunkban, és megkísértettem rámutatni azon eszközökre, melyek úgy a családnak mint az iskolának ez érzés fejlesztésére rendelkezése alatt állanak. Álláspontom igazolására még csupán pár szót. A népoktatási törvény tizenhárom éves fennállása után is mindennapos a panasz, hogy a népiskola nem felelhet meg czéljának, mert a nép különösen állami és községi iskoláinktól idegen, s kényszerrel sem lehet az iskoláztatásra szoktatni. Ha a néptől kérded ennek okát s ha nagyon ritkán őszinte nyilatkozatra bírod eziránt feleletül kapod, hogy „a mostani iskolában nem tanítják a vallást, nem tanítják a zoltárokat“ — más szóval — a mai népiskolánál hiányzik a vallásos erkölcsi alap. Ez állítás nem igaz, azt mi mindnyájan jól tudjuk, kik neveléssel foglalkozunk s arról bárkit könnyen is meggyőzhetnénk, hogy mai népiskoláink semmivel sem vallástalanabbak azoknál, melyekben csak káték és zoltárok tanítottak; annak bizonyítására példaért akár e terem falai közül sem kellene kimennünk. Ugyanazért az embernek fáj ez előítélet s módokról gondolkodik, melyekkel azt legyőzhesse.

És viszont: az emberbaráti szeretet nem maradhat érintetlenül azon keserű tapasztalásnál, hogy a társadalmi életben az önmagával való meghasonlás az egyéni és családi szerencsétlenség fátum szerint kezd uralkodni az emberiségen; a sikertelen küzdelem — a csalódások és megpróbáltatások miatt kétségbe esettek száma napról-napra szaporodik. Szilárd meggyőződésem hogy mind a két baj egy forrásból fakad. A vallásos nevelés hiányosságából származik a társadalmi szerencsétlenségek nagy része, s vallásos féltékenységből származik a népnek állami és községi iskoláink iránti ellenszenv.

Emezt a tanító humanus magaviselete, mindkettőt hivatásunk lelkiismeretes teljesítése által lehet és kell legyőzni, ha azt akarjuk, hogy a népiskola hivatásának s a ráfordított anyagi áldozatoknak megfeleljen. E meggyőződésemnek kívántam kifejezést adni e sorokban, s ha igyekezetemnek sikerült csak egy elvbarátot is megnyerni, fáradságomat reményem felett jutalmazva érzem.

Az első országos tanító-testületi közgyűlés.

(Folytatás.)

Ezután „a kézimunka tanítása“ czimű tétel tárgyalatott. Dr. Emericzy Géza előadó visszapillantást vetve a népiskola keletkezésére, állítja hogy a népiskola

kolák úgy a multban valamint még jelenleg is tulságosan nagy súlyt helyeznek az elméleti képzésre. Ennek ellensúlyozására nagyon jó eszköznek tartja a kézi munka és háziipar tanítását. Korántsem kívánja azonban, hogy e miatt a népiskolából ipartanodát vagy szakmühelyt csináljunk. Péterffy S. felemlíti, hogy a népiskolának kettős feladata van, egyik az értelem és érzelem, a másik az akarat és ügyesség fejlesztése. Ez utóbbi cél elérésére ajánlja a kézimunkát, s különösen felhívja a közgyűlés figyelmét a javaslat azon részére, melyben a kormánytól a kézi munka tanítása tárgyában póttanfolyamok rendezése kéretik. A többit csak azon esetben kívánja elfogadni, ha e tárgyban a szükséges intézkedések megtétettek. Az előadó által ajánlott javaslat mellett felszólalt még Verédi K., Petrovác, Szabó Károly és Orbán J., ellene Bartha József. Ezek után a javaslat általánosságban s a részletes tárgyalás alapjául elfogadtatott. A részletes tárgyalásnál vitára adott alkalmat a cím kérdése. Végre a Verédi K. által ajánlott cím: „A kézimunka tanítása a népiskolákban“ fogadtatott el. Élénk vitára adott alkalmat továbbá a tananyag beosztásának kérdése, mely kérdésnél Dr. Emericz G. azon pótindítványa fogadtatott el, hogy a tanító-egyletek felszólíttatnak, hogy vidékeik igényeinek megfelelő részletes tantervet dolgozzanak ki. E pótindítvány elfogadása után a javaslat részleteiben is elfogadtatott. (L. határozatok VII. szám.)

Az aug. 17-én d. u. 4 órakor tartott folytatólagos közgyűlésen „A tanító-egyesületek szervezete“ című tétel tárgyalatott. Göbel János előadó felemlíti, hogy a szakosztályi javaslat tulajdonkép egy minta alapszabály, mely a tanító-egyesületek alakításánál jó szolgáltatásokat tehet, de a melynek e mellett célja, hogy a különböző tanító-egyesületek működésébe némi egyöntetűséget létesítsen. Czirfusz Ferencz a szakosztálynak azon elvi megállapodását ajánlja a közgyűlés figyelmébe, hogy e szabályzat csak a jövőben alakítandó tanító-egyesületre nézve lehet irányadó, s hogy ez a más tényleg működő s a kormány által megerősített alapszabályokkal bíró egyesületekre nézve semmi esetre sem kötelező. Fonyó Pál a már megalakult tanító-egyletek megnyugtatására az előtte szóló szakosztályi elnök elvi fontosságú nyilatkozatát jegyzőkönyvre vétetni kéri, mit a közgyűlés elfogadott. Az alapszabály szervezet részletes tárgyalásánál csak néhány pont felelt fejlődött ki hosszabb vita u. m. az egyesület tagjai és a tagok kötelelességeit tárgyaló fejezeteknél. a 3. §. c) pontja ugyanis így hangzott: „A ki esetleg fegyelmi vizsgálat alatt áll, vagy a tanítással össze nem férő magaviseletet tanusit az egyletből kizárható.“ E pont tárgyalásánál Kerekes József emel szót, ki ezt tulságos szigorúnak tartja, mert fegyelmi vizsgálatot ártatlan tanító ellen is indíthatni, s valjon szabad-e az ilyet csak azért, mert véletlenül fegyelmi vizsgálat alatt áll, az egyesület köréből kizárni? E pont kihagyását kívánja

Tóth József, Kerekes J. nézetét pártolja. A közgyűlés e pont kihagyását elfogadta. A tanító-testület tagjai által fizetendő díjknál Verédi K. határozatilag kimondatni kéri hogy a tagdíj 1 frtnál kevesebb nem lehet. A közgyűlés azonban a tagdíj meghatározását az illető egyesületekre bizza.

A tagok kötelelességeit tárgyaló fejezetnél Tóth József a rendes tagokra nézve a kötelező munkálkodást az alapszabályba felvétetni kívánja. Várad Károly ennek ellene mond, mert a kötelezett munkásságban gyakran nincs köszönet. A közgyűlés az önkéntes ajánkozást fogadta el. Vitára adott még alkalmat a „próbaelőadások“ kifejezés, mely helyett „gyakorlati tanítás“ tétetett, A többiben a szakosztály által beterjesztett javaslat egész terjedelmében elfogadtatott. (Lásd határozatok VIII. szám.)

Az országos tanító-testületi közgyűlés határozatai.

VII.

A kézi munka tanítása tárgyában.

A) A tanítás célja.

1. A munkaösztön fölkeltése és ápolása, a munkakedv fokozása és kitartó foglalkozáshoz való szoktatás;
2. a kéznek ügyessé tétele;
3. az izlés nemesítése, az ipar iránti hajlam felébresztése és ápolása;
4. általában a gyakorlati életre előkészítés.

B) A tananyag megválasztása és elrendezése.

1. Csak olyan kézimunkák hozandók be, melyeknek elsajátítása a polgári életre nézve kívánatos, és a melyek egyszersmint az értekek fejlesztésére s az izlés nemesítésére is kiválóan alkalmasak.
2. Csak olyan munkák vétessenek fel, melyek a növendékek által önállóan elkészíthetők, kevés vagy épen semmi kiadással nem járnak, és a legegyszerűbb eszközöket igénylik, az osztálynak együttes tanítására alkalmasak, és az iskolaszobában vagy otthon minden fennakadás nélkül végezhetők.
3. A kézi munka, mint tantárgy, a helyi viszonyokhoz alkalmazottan taníttassék.
4. A tanító-egyesületek felszólíttatnak, hogy vidékeik igényeinek megfelelő részletes tantervet dolgozzanak ki.

C) Módszertani eljárás.

1. A kézimunkára és házi iparra az osztály együttesen tanítandó.
2. Ezen munka-tanítás szemléltetés alapján történik, azaz a tanító maga készíti a munkát s e közben magyarázatokat és utasításokat ad.
3. Mig valamely munkanemben a kellő jártasság el nincsen érve, addig új munka ne vétessék elő.

A fegyelem ez órákban kiváló szigoruan fenn-tartandó.

5. A munkálatok a zárvizsgálatig az iskolában tartandók, és a kiállítottak, a mennyire lehet, elárusítassanak, és a bejött tiszta jövedelem az illető növendék javára kiszolgáltatik, esetleg az iskolai takarékpénztárba elhelyeztetik.

6. A kézimunka csendes és házi foglalkozásul is szolgálhat.

Ezeknek elérése czéljából:

Minden tanító-egyesület az illetékes kir. tanfelügyelő útján eszközli ki a vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministeriumnál, hogy a tanítók számára a kézimunka és háziipar tanításából póttanfolyamok rendeztessenek.

a) A női kézimunkatanítás már a falusi iskolába is behozandó, a tanítás kiviteli módozatáról első sorban az illető isk. hatóságok gondoskodjanak.

b) Ott, a hol több osztályu iskola van, külön tanítónő alkalmazandó, ott pedig, hol a viszonyok ezt meg nem engedik, a tanító neje is elvégezheti a munkatanítást illő díj mellett.

A tanító-egyesületek szervezete.

VIII.

Az egyesület (testület) czélja.

1. §. a) Az iskolai nevelés és tanítás előmozdítására tartozó ismeretek gyarapítása, a tanítás módszerének megvitatása, s mindkettőnek a tanítók közötti terjesztése.

b) Az iskola belső életének tökéletes kifejlesztésére tartozó s az iskolai rendtartásra és fegyelemre vonatkozó tanulságos értekezések tartása és a paedagogiai irodalom pártolása és fejlesztése.

c) A tanítási eszközök javítására, szaporítására és terjesztésére czélzó véleményes javaslatok megállapítása;

d) a nevelésügynek népszerűsítése;

e) a munkára képtelenné vált és segélyre szorult tanítók özvegyeinek és árváinak sorsát javítani hivatott, s a tanítók gyermekeinek ösztöndíjakat biztosító tanító-egyesületi segély-alapok, s nevezetesen az országos „Eötvös-alap” fölkarolása és támogatása; e végből minden egyesület saját kebelében „Eötvös-alap” gyűjtő bizottságot alakít, mely az orsz. „Eötvös-alap” szabályai értelmében működik;

f) a tanítók anyagi helyzetének javítását, erkölcsi, társadalmi és polgári állásának emelését czélzó törekvés és munkásság;

g) az iskola és tanítók érdekeinek és tekintélyének józan fejlesztése és megvédése az a), b), c), d) és e) pontok keretén belül.

Az egyesület (testület) tagjai.

2. §. A tanítói egyesületek tankerületenként alakulnak. Minden tankerületben csak egy, és csak kivé-

teles esetben engedhető meg, hogy két tankerület tanítósa egy tanítói testületté alakuljon vagy egyesüljön.

a) Rendes tagok: a tankerületben tényleg működő valamennyi elemi nép-, felső nép-, és polgári iskolai igazgató és igazgatónő; rendes és segéd-tanító, tanítónő; tanítóképezdei tanárok, tanítók, tanfelügyelők és tanfelügyelőségi hivatalnokok, a kik a tanítótestület rendes tagjai közé belépni köteleztetnek.

Beléphetnek, illetőleg kívánatukra a testület által felvétethetnek a népiskola köréhez tartozó vagy nyugalmazott tanférfiuk és tanítónők, hitelemzők, okleveles kiseddóvók, néptanítói oklevéllel bíró magán nevelők.

b) Tiszteletbeli tagok, kiket a választmány ajánlatára az évi közgyűlés azon hazai egyének sorából választ, kik maguknak a népnevelés terén különösen érdemeket szereztek. Külföldieket tiszteletbeli tagokul csak a m. kir. kormány előleges jóváhagyása mellett választhat a közgyűlés.

c) Alapító tagok, kik az egyesület részére legalább 30 frtnyi alapítványt tesznek le, pénzben vagy kötvényben; utóbbi esetben fizetik az alapítványi 6% kamatját. Az ily alapítványi tőke azonban az illető alapító halála esetén befizetendő.

d) Pártoló tagok, kik az egyesület czéljaihoz évenként az egyesület által megállapított tagsági díjjal járulnak.

3. §. a) Az alapító, pártoló s belépésre nem kötelezett rendes tagok belépési szándékukat a választmánynál az elnökség útján vagy személyesen bejelentik, vagy a felvételre az egylet rendes tagjai által ugyanott ajánlatnak. A választmány a felvételtől legközelebbi ülésében határoz, és határozatáról az illetőt értesíti.

b) Az egylet a kötelezett rendes tagokból megalakulván, a tagok névsora az alapszabályok értelmében évről-évre nyilván tartatik és kiigazittatik; a kik az alakulás után jönnek az egylet területére, felvétel végett az elnöknel jelentkeznek.

c) Valamely tag ugyanazon tankerületben egynél több testületnek is tagja lehet, annak belügyeibe szavazatával befolyhat, az országos tanítói képviselőre azonban csak egy helyen szavazhat.

d) Azon rendes tag, ki a néptanítói pályáról lelép vagy az egylet területéről állandóan elköltözik, hacsak az egyletben való megmaradása iránti óhaját az elnöknek írásban nem jelenti, megszűnik az egylet tagja lenni. A ki hivatalától elmozdított, az egyletből kizártnak tekintetik.

e) A ki a tanítói állással össze nem férő magaviseletet tanusít, az egyletből a választmány javaslatára a közgyűlés által titkos szavazás útján vagy véglegesen vagy bizonyos időre kizárható.

Az egyesületi tagok jogai és kötelességei.

4. § Ugy az alapító és tiszteletbeli, mint a pártoló és rendes tagoknak jogában áll a közgyűléseken

megjelenni, azokon szólani, egyes indítványokat tenni, az egyesület könyvtárát az erre megállapított szabályok szerint használni; új tagokat azonban a választmány utján csak a rendes tagok ajánlhatnak, valamint szavazati joggal is kizárólag ezek bírnak.

5. §. Minden rendes és pártoló tag köteles évi tagdíját legkésőbb a közgyűlésig pontosan befizetni; ezenkívül a kötelezett rendes tagok tartoznak a közgyűléseken mindig kellő időben megjelenni, a választmány által kitűzött tantételeket és gyakorlati tanítást, ha arra vállalkoztak vagy az elnökség által erre felhívták, kidolgozni, s az elnökség utján a közgyűlés előtt legalább egy hónappal a választmánynak bemutatni.

Az egyesület tisztikara és a választmány.

6. §. Az egyesület ügyeinek vezetésére egy elnök s a helyi körülményekhez képest alelnök, jegyzők, pénztárnok, ellenőr, könyv- és tanszertárnokból álló tisztikart és egy központi választmányt választ három évre.

7. §. Az egyesület tisztikarát és a választmányt a rendes tagok közül az egyesület szótöbbséggel szabadon választja.

8. §. A központi választmánynak rendes tagjaiul tekintetnek az egytestületi tisztikarnak tagjai, valamint a járási körök (fiók-egyesület), vagy a lehetőség szerint alakított szakosztályok elnökei is.

9. §. Az egyesületi elnök képviseli az egyesületet a hatóságok és egyesek irányában; ő hívja össze a választmányi és közgyűléseket és ezeken elnököl; utalványozza a választmány által jóváhagyott fizetéseket és sürgős esetekben a választmány utólagos jóváhagyása mellett az egyesület pénztárából 10 forintig utalványozhat; szavazatok egyenlőségénél dönt; az egyesület pecsétjét őrzi és használja; minden fontosabb iratot, jegyzőkönyveket, leveleket, nyugtákat s. a. t. a jegyzők egyikével, illetőleg a pénztárnokkal aláír, láttamoz, megerősít és évenként az egyesület működéséről szóló jelentéseket a jegyzővel (fő) közösen elkészíti, s azt a választmány jóváhagyása után az évi közgyűlés elé terjesztvén, azt a mennyiben megkivántatnék, az illetékes hatóságok utján a nmélt. vallás- és közoktatásügyi m. kir. ministeriumhoz felküldi.

10. §. Az alelnök az elnököt, ennek akadályoztatása vagy megbízása folytán minden tekintetben helyettesíti.

11. §. A főjegyző vezeti a közgyűlési, választmányi jegyzőkönyveket és készíti ezekből a szükséges kivonatokat. A hivatalos leveleket és egyéb felterjesztéseket a (fő) jegyző fogalmazza; ő gyűjti egybe a járási körök (fiók-egyesületek, szakosztályok) jegyzőkönyveit és jelentéseit is; neki kell szerkeszteni az egyesület évi működéséről szóló jelentést; gondoskodik a tagok létszámának nyilvántartásáról; ő értesíti az egyesület határozatairól a jegyzőkönyvek alapján a sajtót hivatalosan, ő őrzi az egyesület hivatalos iratait.

12. §. A pénztárnok felelősség terhe alatt kezeli az egyesület pénzeit és vezeti a számadásokat; nyugtatványozás mellett a járási körök pénztárnokai utján beszedi a tagsági díjakat; a bevételekről és kiadásokról naplót vezet, a választmánynak gyűlésről-gyűlésre jelentést tesz a pénztár állapotáról, s a közgyűlés elé terjeszti számadását megvizsgálás végett. Ő készíti el a választmány utasítása szerint, s a körök hivatalos javaslatainak figyelembevételével az egyesület évi költségvetését, melyet a közgyűlés elé terjeszt jóváhagyás végett. Az egyesület tőkéjét a választmány által megjelölt módon kamatoztatja valamely pénzintézetnél.

Fizetéseket csak az elnök utalványozása mellett teljesíthet a közgyűlés által meghatározandó szabályok figyelemmel tartása mellett,

13. §. Az ellenőr minden nyugtát és ellennyugtát, számadásokat aláír, s a pénztár épségeért a pénztárnokkal együtt felelős.

14. §. A könyv- és tanszertárnok felelősség terhe alatt az egyesületi könyvtárt és tanszertárt a közgyűlés által jóváhagyandó szabályok szerint kezeli, s a könyv- és tanszertár gyarapítására vonatkozólag javaslatokat tesz.

15. §. A közp. választmány, mely évenként legalább négy ülést tart, az egész egyesület működését irányozza; ez áll szoros összeköttetésben a járási körökkel (szakosztályok). ez veszi tudomásul az egyes körök működéséről szóló jelentéseket, részben ez állapítja meg azon kérdéseket, a melyeket minden járási körben, egyes szakosztályokban meg kell vitatni. Pályakérdéseket tűz ki, s az erre beérkezendő munkálatokra nézve kebeléből bíráló-bizottságot nevez ki; rendkívüli közgyűlés összehívását megállapítja; tiszteletbeli tagokat ajánl a közgyűlésen; rendes, alapító és pártoló tagokat vesz fel. Halasztást nem tűrő dolgokban végez. Őrködik a felett, hogy az alapszabályok szigorúan megtartassanak; az időközben elhalt vagy elköltözött tisztviselők és választmányi tagok ideiglenes helyettesítéséről gondoskodik; az egyesületi pénz-, könyv- és tanszertárt időről-időre egy kiküldött bizottság által megvizsgálattja; a pénztárnok részére kiadható felmentvény czéljából ez évi közgyűlés előtt számvizsgáló bizottságot nevez ki; végre az egyesület viszonyai és körülményei szerint szakosztályokat szervez.

Az egyesület (testület) gyűléseiről.

16. §. a) Az egyesület évenként legalább egyszer közgyűlést tart, melynek helyét és idejét az egyesület lehetőleg előre határozza meg. Fontos ügyekben a tagok egy ötödének kívánatára, mely kívánság a tárgy megnevezése mellett írásban adandó be az elnökségnek, rendkívüli közgyűlés tartatik, melyet 14 nap alatt — a gyűlés megtartása előtt — az elnökség tartozik egybehívni.

b) A közgyűléseken az egyesület minden kötelezett rendes tagja résztvesz. A tanító-testületek tagjai a

gyűlés minden mulasztott napjáért, hacsak azt indokol-
tan nem igazolhatják, két forintot tartoznak fizetni az
egyleti segély-alap javára.

c) A köz-, valamint a járásköri gyűléseken részt-
vevő tanítók a község, illetőleg az iskolafenntartó pénz-
tárából utiköltséget, vagy fuvar, s a gyűlés tartamára
uaponként két forint napidíjat nyernek; az állami in-
tézetek tanárai és tanítói hasonló kedvezményekben az
állam pénztárából részesülnek.

d) A közgyűlés tanácskozásainak tárgyát képezik:
az egyleti működés végleges megállapítása és nyilván-
tartása; a járási körök (fiók-egylet, szakosztályok) mun-
kálkodásának, valamint a választmány előterjesztéseinek
elintézésére, illetőleg ezek fölötti határozathozatal;
a költségvetés megállapítása, a tisztikar megválasztása,
a számadások fölülvizsgálása, és ennek alapján a pénz-
tárnok felmentése vagy elmarasztalása és indítványok
tárgyalása. Minden indítvány, mely e választmány által
megállapított napirendre nem vonatkozik, az elnökség-
nél a közgyűlés előtt 14 nappal benyújtandó; az in-
dítvány tárgyalása felett a választmány előterjesztése
alapján a közgyűlés határoz.

e) Csakis rendes közgyűléseken tárgyalhatják a
választmány által előkészített fentemlített ügyeket, és
csak itt választhatók titkos szavazattal az országos
gyűlésre küldendő képviselők.

f) A közgyűlések ügyrendje a választmány által
készítették elő, s a közgyűlésen állapítandó meg.

g) A közgyűlés gondoskodik arról, hogy az egye-
sület tagjai szolgabírói (közigazgatási) járás, illetve vi-
dék szerint járási körökké (fiókegylet) alakuljanak.

h) Ügyel arra, hogy a kitűzött vagy felvett ne-
velés-tanítástani kérdések az iskolai élet minden ágát
érintsék; kebeléből egyszersmind önként vállalkozókat
hiv fel, kik a gyűlést a kitűzött kérdések fölötti szó-
vagy írásbeli értekezések készítése iránt biztosítják,
mely intézkedés azonban nem zárja ki, hogy e vállal-
kozásokon kívül egy és ugyanazon tárgyban még mások
is ne tarthassanak értekezést.

i) Munkálkodásáról évi jelentést állit össze és
adhat ki.

j) Gondját arra is kiterjeszti, hogy az egyesület
segélyalapja ugyszinte a kebelében felkarolt „Eötvös-
alap“, nemkülönbén a felállítandó tanszermuzeum gya-
rapodjék.

k) Az alapszabályokat szükség esetén módosítja,
melyek azután jóváhagyás végett újból felterjesztetnek.

A járási körökről.

17. §. Minden járási kör (fiókegylet) a járási köre
területén általa megállapított helyeken évenként leg-
alább kétszer gyűlést tart.

18. §. A járási közgyűléseken köteles a kör min-
den tagja résztvenni. Egyébként itt is irányadóul szol-
gál a szabályzat 16. §. b) pontja.

19. §. Minden járási kör három évre választ 1
elnököt, 1 alelnököt, 1 jegyzőt és 1 pénztárnokot; sőt,

ha a tagok száma megengedi, néhány tagu választmányt;
esetleg szakosztályt is szervezhet.

20. §. A járási kör gyűlés teendői: a) a közgyű-
léstől nyert irányelvek szerint ügyrendét megállapítja;

b) gyűlése helyén a gyűlésileg meghatározott tan-
tárgyakból bármely tagja által próbatanítást rendez s
azon igyekszik, hogy néhány gyűlés alatt a törvénybe
foglalt minden tantárgy tanítási módja előkerüljön.

c) A meghallgatott tanítás fölött zárt ülésben bi-
ráló véleményt mond, melynek a személy iránti kimé-
letességgel tárgyiasan kell folynia.

d) Értekezik az iskolai fegyelem gyakorlási módja
felett s igyekszik azt javítani s egészen erkölcsi ala-
pokra fektetni.

e) Az iskolai életből, valamint a tanítás köréből
vett, különösen az egyes tantárgyak tanítási módszere
körüli szerzett gyakorlatokat egymással közlik s az el-
járási módok javításáról egymást különösen felvilágo-
sítják.

f) A központi választmánytól érkezett ügyiratokat
a közgyűléseken tárgyalja.

g) Gyűlései eredményét a közgyűlés elé jelentés
alakjában beterjeszti.

21. §. a) Az egyes járási körök költségeit, az ál-
taluk a központi választmány elé terjesztendő és meg-
erősítést nyert költségvetés erejéig, a kör elnöke utal-
ványozhatja közgyűlési jegyzőkönyvi kivonat melléklete
mellett.

b) A j.-kör pénztári számadásai az egyesületi köz-
gyűlést megelőzőleg a központi választmányhoz benyuj-
tandók.

Az egyesület feloszlásáról.

22. §. Ha az egyesület az alapszabályokban meg-
határozott célt és eljárást, illetőleg hatáskörét meg-
nem tartja, a kir. kormány által, mennyiben további
működésének folytatása által az állam, vagy az egye-
sületi tagok érdekei veszélyeztetnének, haladéktalanul
felfüggesztetik és a felfüggesztés után elrendelendő sza-
bályos vizsgálat eredményéhez képest végleg fel is osz-
lattatik, vagy esetleg az alapszabályok megtartására
különbéni feloszlás terhe alatt köteleztetik.

23. §. Az egyesület felosztását csak közgyűlésben
lehet indítványozni, mely indítvány előleges véleménye-
zés végett a közp. választmányhoz utasittatik; ennek
javaslata egy külön, a kérdés eldöntésére egybehívott
közgyűlésben tárgyalandó. Az egyesület feloszlását ki-
mondó határozathoz az összes tagok kétharmadának
jelenléte, s a jelenlevők kétharmadának szavazata szük-
séges, s az ily felosztást netán kimondó határozat a
vallás és közoktatásügyi m. kir. ministeriumhoz, mi-
előtt foganatosíttatnék, felterjesztendő. Ha pedig az
egylet feloszlása tárgyában egybehívott közgyűlésen a
tagok $\frac{2}{3}$ -da nem jelennek meg, egy hónappal később
új közgyűlés hívatik egybe, melyen e tárgyat ille-
tőleg a megjelent tagok többsége határoz.

24. §. Az egyesület vagyona a föloszlási határozatot kimondó közgyűlésben, a jelenlevő tagok általános szótöbbségével valamely hazai tanügyi célra fordíttatik. Megjegyzendő azonban, hogy úgy az alapszabályok módosítása, illetőleg megváltoztatása, valamint az egyesület föloszlása esetén vagyonának hová fordítása tárgyában esetleg hozandó közgyűlési határozatok, foganatosítás előtt a m. kir. ministeriumhoz fölterjesztendők.

A m. kir. állami ellemi tanítónőképezdek tantérve.*)

Hit- és erkölcsstan.

I. II. III. osztály. Hetenkint 2–2 órán.

Neveléstani tárgyak.

I. osztály. Hetenkint 3 órán.

Emberran, testtan, kapcsolatban az egészségtannal. A lélektanból, tekintettel a növendékek szellemi fejlettségi fokára, annyi tanítandó a mennyit az érzékekről szerzett ismeretek kapcsán, a képzetről és ebből kifolyólag a gondolkodás legfőbb alakulásairól (fogalom, ítélet, következtetés) egészen elemiesen és gyakorlatilag meg lehet tanítani, ezzel összeköttetésben a beszéd- és értelemgyakorlatból a három első szakaszt és az írva-olvasás megismertetését.

A nevelés és oktatástánból ide vonatkozó s a lélektannak megfelelő ágai, u. m. a nevelés fogalma, a testi nevelés főbb szabályai, az iskolai oktatás s annak tárgyai.

II. osztály. Hetenkint 3 órán.

1. A népiskolai egyes tantárgyak tanmódszere, a mennyire lehet történeti alapon kifejtve úgy, hogy a módszertan történetének idevágó adataival világíttassék meg.

2. Az első osztályban elemies lélektani ismeretek. úgy a neveléstán, mint az egyes tantárgyak módszerénél gyakorlatilag alkalmazandók, ezen alkalmazások által a lélektani ismeretek kibővítettessenek s rendszerbe foglaltassanak. A módszertan kapcsán fejtsenek ki egyszersmind a tanítás legszarkalatosabb alapelvei is.

A II. osztály növendékei egyszersmind kisebb csoportokra osztatnak s csoportok egymást felváltva a gyakorló iskolai tanítást egyhuzamban mindaddig szemlélik és hallgatják, míg a tanterv minden egyes tantárgyának tanítása, legalább egyszer elő nem fordult. A növendékek a gyakorló iskolában szerzett tapasztalatokat írásba foglalják, mely dolgozatokat előbb a gyakorló iskola tanítója, azután pedig a módszertan tanára fölülvizsgál.

III. osztály. Hetenkint 3 órán.

A második osztályban nyújtott neveléstani és módszertani ismeretek gyakorlatilag alkalmazandók, hogy ez által a nevelési és tanítási eljárás kellő megvilágítást nyerjen. Ezen ismeretek nyomán kezdik meg a növendékek a

*) Midőn az állami tanítónőképző intézetek legújabb tantervét közöljük, teszszük azért, mert külön czikkben kívánjuk méltatni a kormány e nagy jelentőségű intézkedését.

Szerk.

gyakorlati tanítást, még pedig egyszer egy héten két növendék két osztályban, két különböző tantárggyal foglalkozik, mely tanítás a törvény által kijelölt s eddig is szem előtt tartott sorrendben tartatik meg.

A neveléstánból folytatják s befejezőleg tanulják a kedély, szépiészeti érzelem, erkölcsi akarat és fegyelmre vonatkozó ismereteket.

A népiskolai tanítók és iskolák számára kiadott legjelesebb tankönyvek és eszközök megismertetését is gyakorolják, hogy mindazon tárgyakat alkalmilag a kívánt methodikai öntudatossággal felhasználhassák.

IV. osztály. Hetenkint 6 órán.

A nevelés- és oktatástán történelme, különös tekintettel az ellemi oktatás és népiskola fejlődésére, hetenkint 2 órán.

A gyakorlati tanításokat a gyakorló iskolában a növendékek sorrendben végézik, még pedig egy tantárggyal egy növendék teljes órát foglalkozik egy osztályban, a módszertan tanára által megállapítandó tantárgyakból, a gyakorló iskola tan- és óratervének figyelembe vételével hetenkint 2 órán. Egy órában ismét hetenkint tanít 2 növendék fél-fél óránként más-más osztályban. Egy órában pedig a szokott módon a bírálatot tartják meg. Továbbá megismerkednek a növendékek a tan- és óraterv készítésével, az iskolai anyakönyvek, naplók, leltárak vezetésével.

Magyar nyelv.

I. osztály. Hetenkint 3 órán.

a) Olvasás: A gépies-, értelmes- és szép-olvasás; olvasottak fejtegetése tartalmilag és nyelvtanilag.

b) Az előadás gyakorlására verseket és prózai darabokat tanulnak könyv nélkül és gyakorolják azok elszavalását.

c) Nyelvtan: Az egyszerű mondat és ennek alapján a szótan és hangtan.

d) Fogalmazás: Az olvasottak emlékezetből való leírása; kisebb leírások.

Egymás dolgozatai fölött véleményt mondanak.

II. osztály. Hetenkint 3 órán.

a) Olvasás: Az olvasás mindhárom nemét költői és prózai műveken gyakorolják; az olvasottak reprodukálása és aesthetikai és nyelvtani fejtegetése.

b) Az előadás gyakorlására mindkét nemű irályi darabokat tanulnak szavalás végett.

d) Fogalmazás: Az olvasottak reproductiója; nagyobb írásművek vázlatos kivonata; leírások és elbeszélések dispositiója; önálló leírások.

III. osztály. Hetenkint 2 órán.

a) Olvasás: A különféle költői műfajok legjelesebb képviselőinek olvasása és ennek alapján költészet- és verstan.

b) Az előadást remekebb darabok megtanulásán és elszavalásán gyakorolják.

c) Az egyszerű- és szépírály elmélete; rövid vers- és költészetlan.

d) Fogalmazás: Különféle ügyiratok szerkesztése; rövidebb értekezések.

Melléklet a „Család és Iskola“ 15-ik számához.

IV. osztály. Hetenkint 2 órán.

a) Olvasás: Időrendben különféle korbeli magyar írókat olvasnak.

b) Az előadást itt is kiváló költői darabokon és szónókatokon gyakorolják.

c) A magyar irodalom történetének áttekintése.

d) Fogalmazás: Neveléstani, irodalmi, történeti stb. tartalmu értekezések.

(Folyt. köv.)

T Á R C A

Neveléstan.

Irta De Gerando Antania.

Kolozsvárti Stein János 1881.

Egy 124 lapból álló, címéhez képest épen nem nagy könyvecske ez, melyről most megemlékezünk. Erősen érzem, hogy röviden kell szólanom róla s ehez annál erősebb jogom van, mert elolvastam első betűjétől az utolsóig. Szerző legnehezebb, de legmagasztosabb dolognak is a földön a nevelést tartja. De látszik is minden sorából, hogy a mint az életben a lelkesedés vezet a nevelői pályára, ugyane lelkesedés vezetitollát, midőn a nevelésről s a nevelés érdekében ír. Azt tartja szerző, hogy nevelésről szóló irodalmunk s nevelni akaró könyveink kissé ködös ismereteket tárnak a gyermek elé. Szerző neveléstant ír, mely az egyszerű, józan tapasztalat emberi nyelven szóljon és értessen. Mi is úgy látjuk, hogy emberi, világos nyelven szól; de egyszersmind azt is látjuk, hogy szerző a democrat elvek idealis légkörében nevelte kedélyét s a humanus lélek-szabadság gondolatával van eltelve. Innen a könyv hangjában az emelkedettség, mely gondolatról gondolatra röpi s olykor mintha rajongás beszélné, mely nagyon szereti az emberiséget, de nem azt, mely most durván turkálja az élet szemetét, hanem a mely leendő, s mely a „jó összegének“ gyarapítását tartja folyton szemelőtt.

E műben nincs egy szó sem, mi szerzőnek nem szent meggyőződése s kész volna minden szót vérével aláírni. Mi nemesak tiszteljük is az erős meggyőződéseket, mert ezek egyszerre mutatják az ész és érzés erélyét. De megvalljuk, hogy mi ez erős meggyőződést csak a könyv általános elveire szoritjuk s a mi benne a módszerre való kitéréseket illeti, kivonjuk ez alól. Mert hiszen a szív és lélek megnyilatkozó vallomásai csak azokra vonatkozhatnak s csak azokból olvashatók ki. S legszebbek a könyvben csakugyan ezek. Hiszen legérdekesebb e műben nem a rendszeresség, hanem a vallomásszerűség. Nem is tankönyv ez, hanem program értekezés, mely előre tájékoztat amaz előkészületekről, melyek egy hosszú, nagy útra megtétetik s kik rá készülnek, nem árt, ha a készülés e módját figyelembe veszik. Ezért e könyvben inkább az előkészület fontossága, meg a cél, a nevelés céljának ide-

alis távola jeleztetik; maga a közbeneső eljárás inkább érintve s jelezve van csak a legfőbb dolgok érintése által. Szerző inkább csak utat mutat, de nem markol bele a nehézségekbe, inkább megadja a jelt az indulásra, de maga nem vezet. A látás elő azonban fölmutatja e nagy munkának, a nevelésnek célját, mely szerinte nem egyéb, mint az egészség. A nevelés célja tehát a növelt gyermeket testi és erkölcsi egészséggel bocsátni a világba. Én megelégszem e czállal s mint nevelők megelégedhetünk ez eredménnyel is. Ezért utal szerző mindig a természetre s ily felfogás vezet arra, hogy a nevelés sulypontját a jellemképzésbe helyezze s hogy annak kezébe adja a vezetést, kinek kezébe tette a természet is: az anyáéba. Az anyák nevelő tiszte a legnagyobb áldozat, a legnagyobb kötelesség, a legnagyobb erény. Maga a légkör pedig, melyben növelni óhajt, a szabadság, a kényszer nélküliség, melyet, ha a gyermek belehel, növelődni fog a saját ihlete szerint, a természetadta ama képességek irányában, melyekkel ha különböző fokozatban lát is el a természet, de egyenlőknek alkot mégis a képezhetőség s erkölcsi arravalóság tekintetében. Egyenlők vagyunk abban, hogy mindnyájan képezhetők vagyunk; egyenlők vagyunk abban, hogy mindnyájan erkölcsi nagyságra juthatunk. Csak tegyék meg a szülők, csak tegye meg a társadalom a legjavát annak, mit megtehet s mi végre is a szívekbe irt kötelesség: akkor a rosz az emberi lehetőség legkisebb mennyiségére apad s a jó összege beláthatatlan lesz. S ehez csak a kell, hogy mindenki, valamint a tiszta s nemesre való képességekkel kerül ki a természet kezéből, úgy tisztán és nemesen nőjön fel.

Ez a könyv idealismusa.

„Ha pedig — ezek a mű végsorai — tisztán és nemesen nőtt fel az ifju, úgy hogy ösztönszerűen is undorodik minden aljas és nemtelentől s képes (legyen fiu vagy leány) még romlott tények közt is tisztának és erkölcsösnek maradni, mi a legelső emberi kötelesség; továbbá, ha értelme elég világossággal bír, hogy a jót és igazat meg tudja különböztetni, azt önzetlenül szenvedélylyel keresi s szellemi életre képes;

ha szive melegen, mélyen tud érezni, övéit, hazáját, az emberiséget lángolóan szereti s bír azon talizmánnal, mely megóv a társadalom minden szarító fuvalmától s a lelki ürességet számüzi;

ha akarni tud, s meg van áldva azon lelki eréllyel és önteremtő erővel, mely a tökéletesedéssel párosulva az erkölcsi tényt alkotja:

akkor a szülék önérzettel mondhatják, hogy minden kötelességeiket teljesítették, mert azon boldogságot biztosították gyermekeik számára, mely egyáltalán e földön emberi lénynek biztosítható, s melyet nem külső eseményektől s a véletlentől fognak hiába várni, de melyet önmagokban fognak keresni és mindenütt mindenkor megtalálhatnak.

Ez a könyv morálja.

Oly tettebe helyezi pedig ezt szerző, mely jutalmát a lélek önérzetében s nem világi hangok kiáltásaiban találja, a minthogy maga szerző is lélekből szól. Mi megvalljuk sokféle gondolataiban szolt hozzánk e könyv, melyet im bemutatunk s hisszük, hogy joga van szót kérni ott, hol a nevelésről leginkább kellene gondolkozni s a nevelés érdekében legtöbbet tenni: a családban.

Ferenczi Zoltán.

VEGYESEK.

— A helybeli tanító-képző intézet tizedik értesítőjét vettük. A három ivre terjedő füzet élén Paal Ferencz igazgató tanár igen figyelemreméltó „Visszatekintése” áll, mely az intézet élete első tiz évének történetét adja elő főbb mozzanataiban. E beszédnek a képző-intézetek tantervére vonatkozó része annyira fontos, hogy lesz alkalmunk erről bővebben szólni. Az intézet eszméje a nagy Eötvösben keletkezett. 1869-ben Nagy Péter református püspök elnöke alatt egy értekezlet beszéte meg az eszmét behatóbban. Kolozsvár város áldozatkészséggel karolta föl az ügyet és 25.000 forintra a két képző-intézet számára telkeket vásárolt. A tanító képző intézet 1871. okt. 9-én megnyílt. Az intézet kormányzásán egy igazgató tanács áll, melynek soraiban elköltözés, halálozás, leköszönés vagy nyugalmaztatás következtében változás történt. Jelenben az igazgató tanács tagjai: Váradai Károly, kir. tanfelügyelő, Lészai Ferencz, Bokros Elek, Kovácsi Antal, Petrán János, Dr. Adler Antal, Dr. Csiki Viktor, Dr. Felméri Lajos, Dr. Hintz György, Molnár Sándor és Olasz Károly. Működik az óra adókon kívül 6 rendes és 1 segédtanár. Van önképzőkör, olvasó könyvtár, dalkör. Dicsérettel kell megemlítenünk az önképzőkör szakszerű munkálkodását. Neveléstani értekezést csak a lefolyt tanévben 39-et irtak. Érdekes kimutatás van ez értesítőben a képző-intézet összes 10 év alatti növendékeiről. Tanképesítő oklevelet kapott a folyó tanév elején tartott vizsgálatok alapján 22. A növendékek száma volt 61. A gyakorló-iskoláé 62. A hatodik osztálynak nem volt növendéke, mit nem örömet jegyzünk meg. Ez értesítőből az egész intézet beléleletére, a felvételi kellékekre, tankönyvekre, az intézet berendezésére, a vizsgálatok eredményére vonatkozólag lelkiismeretes pontossággal vannak egybeállítva az adatok.

— Szép ajánlat. A helybeli tanító-képző intézet értesítőjéből látjuk, hogy Gazsi József, a tanító-képző intézet gyakorló iskolájának tanára a tanító-képző intézet tiz évi fennállásának jubilauma alkalmával azon ajánlatot tette, hogy akkorra, midőn a képző-intézet 25 éves fennállásának szentelhet örömmünnetet, egy oly alapítványt tesz a tanító-képző intézet önképzőköre javára, a melyből évenként 50 frt jövedelme leend. E nemes tett maga magáért szól.

— Népiskolai neveléstan cz. alatt Dr. Emericzy Géza tanító-képző-intézeti tanár úr hasznos könyvet irt a mennyiben egészen a tanító-képző intézetek szükségait tartván szem előtt a legfontosabb neveléstani kérdésekkel könnyen áttekinthető alakban tárgyalja. Szerző „Lélektana” „Oktatástana” és e „Neveléstan” szerves egészet képez. Rövid bevezetés után, mely kilencz pontra oszlik és rávezető módon juttat el a népiskolai neveléstan fogalmáig a mű két fő részre szakad. Az I. rész foglalkozik az egészségüggyel, tehát a fizikai neveléssel, a mennyiben erre az iskola jótékonyan folyhat be. A II. rész két fejezetben a külső fegyelemmel és az erkölcsi neveléssel foglalkozik. Az iskolai rend és a szívnemesítés az a két egymást kiegészítő tényező, melyek együtt teszik alapját az iskola jellemfelesztő eljárásának. A jellemképzés tárgyalásán végződik a tankönyv. Függetlenül a nevelő-intézeteket, süket-némák és vakok nevelését tárgyalja szerző és a legszükségesebb népiskolai nyomtatványok, tankönyvek és tanszerek kimutatását adja. Német forrásokból, azt hisszük Curtmann nyomán dolgozott. Szelíd optimizmus jellemzi. Írásmódja magyarság tekintetében néhol kifogás alá eshetik. Az világos, kissé száraz, nem ment a pedant igtól. Használható könyv. Ára 90 kr. Kiadták Dobrowszki és Franke.

— A helybeli külmagyar-utcai iskolához Barabás Károly eltávozásával megüresedett tanítói állomásra Staudner Gyula, az ujonnan állított hidelvei állami népiskolához Kolozsvári Albert, tanító-képző intézetünk derék növendékei választattak meg tanítókul. Reméljük, hogy tanítótestületünk szorgalmas tagokat nyert bennök.

— Györffy Iván tanárt és nejét súlyos csapás érte, mert szépreményű és már serdült kort ért fiok Györffy Miklós tüdővészben meghalt, mint a szerkesztősegünkhöz beküldött szomorujelentésből részvétellel értesülünk.

— Szép tett. A Népn. egyesülete 10 és 4 db. cs. kir. aranyból álló pályadíjat tűzött ki első és második díjúl ezen kérdésre: A váltakozó-rendszer jobb-e, vagy az osztályrendszer? A beérkezett hat mű közül az első díjat — mint a paedagogiai szakosztályról szóló értesítésünkben olvasható — Lakits Vendel igazgató ur, a másodikat Barabás János osztálytanító ur, nyerte el. Lakits úr a nyert 10 aranyból hatot azonnal följánlott az „Eötvös-alap”-nak. Ezzel a felelettel tartozni vélt azon megtámadtatásra, melynek az ismeretlen szerző már előre is tárgya volt.

Szerkesztői izenetek.

A. J. úrnak. Cikkei használhatók. Sor kerül rájuk.